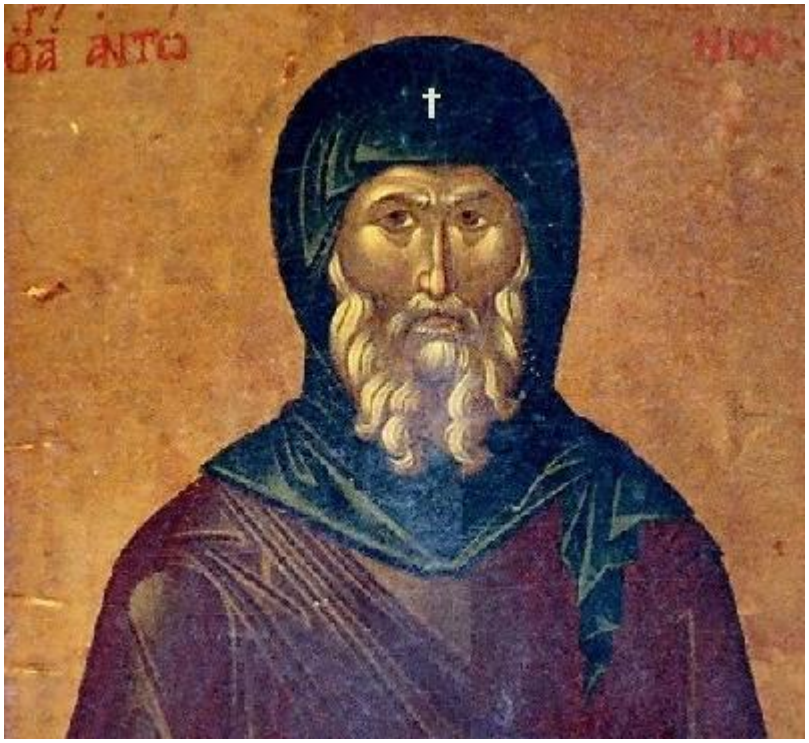
16.01.2013 г. / 21:59:02

Вяра

30.01 по еретическия, †17 януари по православния календар - ПРАВОСЛАВЕН ПРАЗНИК - Свети Антоний Велики

Житие на преподобния наш отец Антоний Велики († 356 г.)

Свети преподобни Антоний Велики.
Фрагмент от стара икона. Синай. Египет

Преподобният Антоний Велики бил родом от Египет. Родителите му, хора благородни и известни с християнското си благочестие, възпитали сина си така, че знаел само тях и своя дом. Стигнал юношеска възраст, той не бързал да се занимава с наука, нито да се сприятелява с други деца, но прекарвал времето у дома си, пазел чистотата на сърцето и се стремял да преуспява в благочестието. Той не търсел забавления, както е характерно за младежката възраст, но обичал да ходи заедно с родителите си в Божия храм и да слуша четенето от

божествените книги. Стараел се да извлече оттук цялата възможна полза и да живее точно според тяхното учение. Не искал от възрастните сладкиши, както е обичайно за децата, и изобщо не обръщал много внимание на храната, задоволявайки се винаги с това, което му давали.

Родителите на преподобния починали, когато бил на двадесет години. Останал сам с мъничката си сестра, първоначално сам се грижел за дома и за възпитанието на девойката. Често, по обичая си, посещавал храма и там слушал да четат от божествените книги как апостолите, оставяйки всичко, последвали Спасителя и как, според свидетелството на книгата “Деяния на светите Апостоли”, мнозина от християните продавали своето имущество и слагали цената при нозете на апостолите за милостиня към нуждаещите се. Юношата размишлявал колко крепка била вярата на тези хора и каква голяма награда е приготвена за тях на небесата. С такива мисли дошъл веднъж в храма и чул отново думите на Христос към богатия юноша: “ако искаш да бъдеш съвършен, иди, продай имота си, и раздай на сиромаси; и ще имаш съкровище на небето; па дойди и върви след Мене”. Той приел това като откровение свише. Сякаш Христос изрекъл тези думи лично към самия него. Той излязъл от храма и още същия ден продал имуществото си, а спечелената от продажбата голяма сума пари раздал на бедните като оставил само незначителна част от тях за малката си сестра. Притежавал триста много хубави и плодоносни финикови палми и ги подарил на съседите, за да освободи себе си и сестра си от всякакви грижи за тях.

Наскоро след това той отново дошъл в храма и чул думите на Господа в Евангелието: “не се грижете за утре”. Веднага излязъл и раздал на бедните и останалата част от имуществото си. Понеже не искал повече да живее в своя дом, поверил сестра си на верни и познати му девственици,

посветили себе си да служат на Жениха - Христос, за да се възпитава сред тях чрез примера на добрия им живот. Самият той започнал да води суров и строг подвижнически живот.

По онова време в Египет манастирите били все още малко и пустинничеството още не било разпространено. Всеки, който желаел да служи на Христос и да се спасява, се усамотявал някъде наблизо до своето селище, за да се упражнява в добродетелите. Недалеч от родното село на Антоний живеел старец, който от младини се предавал в уединение на монашески подвизи. Като се срещнал с него и получил полза за душата си, Антоний започнал да му подражава и също да търси уединение на различни места близо до своето село. И по-късно, ако се случело да чуе за някой отшелник, той, подобно на благоразумна пчела, тръгвал да го търси и не се завръщал обратно докато не го откриел, и от срещата и беседата си с него не извличал също тъй, както пчелата извлича меда, някаква полза за себе си.

Такива били първите подвизи на блажения и като преуспявал в тях, той все повече и повече укрепвал своите помисли в добра насока. Заедно с това припечелвал с труда на ръцете си, помнейки словата на Писанието: “който не иска да се труди, не бива и да яде”. Със спечелените от продажбата на своите изделия пари купувал хляб и хранел гладните. Душата му била в непрекъснато молитвено общение с Бога, понеже той знаел от Писанието, че трябва да се молим непрестанно. Четенето на Свещеното Писание изслушвал тъй съсредоточено, че не забравял нищо от прочетеното и при строгото съблюдаване на всички Господни заповеди, паметта започнала да заменя за него самите свещени книги. Така живял Антоний и всички братя, при които идвал, за да получи душевна полза, го обикнали, а той се поучавал от добродетелта им, кой с каквато се отличавал най-много: на едни се стараел да подражава във въздържанието, на други в бодростта, на

един в кротостта, на друг в бдението, на трети - в съсредоточеност при четенето; от едни се учил да се подвизава в пост, от други бил учуден от почивката им на гола земя, прославял смирението на един, търпението на друг. Придобивайки общата за всички тях любов и от всички получавайки полза за себе си, той се връщал в килията и там, размишлявайки за това, което бил видял, се стараел да усвои и съчетае в себе си добродетелите на другите, и полагал усилия да не се окаже последен в нито една от споменатите добродетели. Макар че скоро започнал да превъзхожда всички по слава, продължавал да се радва на тяхната любов: съседите и монасите, които често навестявал, виждайки живота му, го наричали боголюбив и го обичали едни - като син, други - като брат.

Докато той преуспявал и укрепвал в доброто, врагът на християнското име - дяволът, който не можел да гледа такива дабродетели у юношата, въстанал против него със своето древно коварство и се опитвал да го прелъсти и отклони от добрите му намерения и да го отвърне от правия път. Той му внушавал мисли на съжаление за продаденото и раздадено имущество, за необезпечеността на сестрата, за величието на рода, за суетната слава в света, за удоволствието от разнообразната храна и другите прелести на светския живот. В същото време представял мислено пред юношата трудния път и тежкия край на добродетелта, немощта на тялото и продължителността на подвига. С тези и други подобни помисли изкусителят се стараел да помрачи ума му и да развърати сърцето му. А когато дяволът се видял победен от Антоний чрез молитвата към Бога, търпението и вярата му, се обърнал към обичайните за юношеската възраст изкушения: започнал да го смущава с нощни мечтания, страх и привидения, шум, гласове и вопли през нощта, а през деня - с открити нападения. Антоний твърдо се противял на дявола:

когато той му внушавал нечисти помисли, блаженият ги прогонвал с непрекъсната молитва; той се стремял да приведе чувствата му в наслаждение чрез естественото раздразнение и вълнението на похотта, а Антоний ограждал тялото си с вяра, бдение и пост; дяволът приемал през нощта образ на прекрасна жена и всячески се опитвал да възбуди в юношата страст, но той я угасявал чрез мисълта за неугасимия огън на геената и неумиращия червей; дяволът скланял младия Антоний да стъпи на хлъзгав път, водещ към падение, а той, мислейки за вечните мъки след страшния съд, въпреки изкушенията, ненарушимо съблюдавал чистотата на душата си. Чрез всичко това дяволът бил посрамен: окаяният, който поискал да бъде подобен на Бога, сега бил победен от един юноша; въставащият против кръвта и плътта сега бил победен от човека, живеещ в плът, понеже на своя раб съдействал Господ, Който приел заради нас плът и чрез това дарувал на плътта сила да побеждава врага, за да може всеки, изкушаван по този начин, в свое време да повтори думите на апостола: “не аз, а Божията благодат, която е с мене”.

Накрая злият змей се убедил, че не е по силите му да победи Антоний с коварните си изкушения и като се виждал всеки път прогонван, скърцал със зъби от безсилие. После той му се явил наяве - в образа на черен и страшен момък, който говорел, плачейки, с човешки глас:

- Мнозина съм въвел в изкушение, мнозина прелъстих, но сега съм победен от другите светии и от теб чрез твоите подвизи.

Всъщност коварният изкусител говорел така, разчитайки да приведе смирения юноша към високо мнение за себе си.

- Кой си ти, че говориш това за себе си? - попитал блаженият Антоний.

- Аз съм съблазнителят към блуд - отвърнал дяволът, - чрез най-различни хитрости аз се старая да склоня към тоя грях всички юноши, затова се и наричам дух на блуда. Колко хора, дали обет за целомъдрие, съм склонил към тоя грях! Колцина, вече започнали да живеят във въздържание, успях да върна към нечистия живот! Аз съм този, заради когото и пророк Осия укорява падналите, казвайки: “духът на блудството ги е въвел в заблуда”, и действително, те бяха прелъстени от мене. Аз често изкушавах и самия тебе, но всеки път бях прогонван.

Антоний, като чул това, благодарил на Господа и с още по-голямо дръзновение от преди се обърнал към врага:

- Посрамен си и си победен, а твоята чернота и образът на момче, който си приел, са знак за твоето безсилие. Вече не се боя от теб: “Господ ми е помощник, ще гледам срещу моите врагове”.

При тези думи привидението изчезнало. Това била първата победа, която младият подвижник удържал над дявола с помощта на благодатната Христова сила. Обаче нито той станал небрежен към себе си след своята първа победа, нито у дявола след първото поражение отслабнали силите, понеже той като рикащ лъв обикаля и търси кого да глътне. Антоний помнел от Писанието, че козните на дявола са много и различни, постоянно се упражнявал в различни подвизи, разсъждавайки, че дори и сатаната да бил победен, когато изкушавал с плътска похот, но той би могъл да го подложи на някакви още по-тежки и опасни изкушения. Затова все-повече и повече изнурявал и подчинявал тялото си, за да не би след като е победил в едно, да бъде победен в друго. Привиквайки постепенно към все по-строг начин на живот, той привикнал към необикновено високи подвизи в служене на Бога, превърнал навика в своя природа. Всеки ден постел до залез слънце и цялата нощ прекарвал в молитва; понякога вкусвал

храна през два дни и чак на четвъртата нощ си позволявал малко сън. Храната му била хляб и сол, също и малко количество вода. За постеля му служела рогозка или власеница, а понякога - и голата земя. Изобщо не употребявал масло за храна, за месо и вино да не говорим, тях не употребяват и по-малко усърдните монаси. Блаженият казвал, че за юношеското тяло е невъзможно да победи врага, ако то бива размеквано със сладостта на маслото и че е нужно да се налагат на тялото възможно по-тежки подвизи, така че при неговото изнуряване духът да става по-силен, според думите на апостола: “кога съм немощен, тогава съм силен”. Налагайки си с всеки изминат ден все нови и нови подвизи, спомнял си за пророк Илия, който казал: “жив Господ Саваот, пред Когото стоя! Днес ще му се явя!” И той си казвал:

- Не случайно на това място в Писанието е прибавена думата “днес”, понеже Илия не пресмятал подвизите през изминалото време, но като, че всеки ден започвал подвига си отначало, с всички сили се стараел да предстои пред Божиите очи такъв, какъвто според него трябва да бъде човек, достоен да лицезре Бога, тоест с чисто сърце и готов да изпълнява Божията воля.

Той размишлявал и за това, че всеки подвижник трябва да подражава на великия Илия и имайки пред себе си неговия образ, да изучава по него, като пред огледало, своя живот. Затова той се отправил към гробниците, намиращи се недалеч от неговото село, уговаряйки се с един от познатите си да му носи в определени дни храна. Той го затворил в една от тези гробници и там в уединение блаженият се предавал на безмълвие. Виждайки това, дяволът започнал да се опасява, че след време Антоний ще се въоръжи против него с пустинническо подвижничество; събрал демони, той, по Божие допущение, го подложил на такива ужасни побои, че след това блаженият лежал неподвижен и безгласен, за което впоследствие сам той много пъти разказвал; причинените му

мъки превъзхождали много пъти човешките страдания. Но, по милосърдието на Господа Бога, Който никога не оставя надяващите се на Него, Антоний не умрял. Няколко дни по-късно при него дошъл споменатият по-горе негов познат, който му носел храна, както обикновено. Отворил вратата и като го видял да лежи като мъртъв на земята, той го вдигнал и го пренесъл в селото.

Щом слухът за това се разнесъл, при юношата се събрали съседи и сродници и с голяма скръб започнали да извършват над него като над умрял заупокойна служба. Но в полунощ, когато всички заспали дълбоко от умора, Антоний постепенно дошъл на себе си, въздъхвайки, повдигнал глава и забелязал, че не спи само приятелят му, който го бил донесъл тук. Повикал го и започнал да го моли да го отнесе на предишното място, без да буди никого. Онзи изпълнил молбата му и Антоний отново заживял в уединение. Без да има сили да стои прав поради раните си, той се молел, лежейки, и след молитвата си гръмко възкликнал:

- Бесове! Ето аз, Антоний, съм тук. Не бягам от борбата с вас. Знайте, че дори да сторите и повече от преди, нищо не може да ме отлъчи от любовта към Христа.

Блаженият запял: “И полк да се опълчи против мене, няма да се уплаши сърцето ми”.

Тогава ненавистникът на доброто, дяволът, удивен, че Антоний се осмелява да се завърне тук след жестоките побои, свикал своите бесове и с ярост им казал:

- Виждате ли, не успяхме да го победим нито чрез духа на блудодеяние, нито чрез телесни рани, и след всичко това той още по-дръзко се глуми над нас. Нека всеки от вас се въоръжи за още по-силна и упорита борба с него, нека почувствува той кого е предизвикал.

Веднага цялото множество бесове се спуснало в неистово движение, понеже дяволът знае много начини за борба с хората. Изведнъж се разнесъл толкова силен гръм, че онова място се разлюляло из основи и стените се срутили. Множество демони се втурнали вътре и изпълнили жилището на Антоний във вид на призраци на лъвове, вълци и аспиди, змии, скорпиони, рисове и мечки, и всеки от тези призраци разкривал яростта си по начин, свойствен на неговия вид: лъвът ревял, готвейки се да погълне Антоний, биволът го застрашавал с рева и рогата си, змията съскала, извивайки се, вълците се нахвърляли стръвно, рисът се присвил за нападение. Всички тези призраци били особено страшни на вид, а шумът, който вдигнали, бил направо ужасен. Антоний, поразяван и нараняван от тях, понасял ужасни страдания, но не се предал на страха и запазил бодър и ясен ума си. Макар че телесните рани му причинявали болка, той оставал непоколебим в душата си и надсмивайки се над враговете си, казвал:

- Ако притежавахте някаква сила, за борбата ви с мен би бил достатъчен и само един от вас, но тъй като Господ ви е отнел силата, се опитвате да ме уплашите със своята многочисленост. Явен признак за вашата слабост е и това, че сте приели образите на неразумни животни.

И той отново продължил мъжествено да им говори:

- Ако по Божие допущение вие имате сила да ме нападнете и погълнете, ето ме, защо се бавите? А ако не ви е дадена власт над мен, защо се трудите напразно? Знамението на кръста и вярата в Бога са за нас непреодолима стена на защита.

И така демоните, след много покушения и напразни опити да уплашат блажения Антоний, скърцали със зъби, понеже не само че нито един от тях нямал успех, но напротив, те самите били победени и посрамени от него.

Милосърдният Господ Иисус покровителствал Своя раб и не го оставил по време на тежката борба с демоните. Блаженият вдигнал очи нагоре и видял, че сводът на гробницата се разтворил и го озарил светъл лъч, разсейващ тъмнината. С появата на светлината не останал ни един демон, телесната болка мигновено утихнала, гробницата, която се разпаднала при появата на демоните, отново се оказала невредима. Разбирайки, че това е посещение на Господа, блаженият въздъхнал дълбоко, от сърце, и възкликнал с лице, обърнато към озаряващата го светлина:

- Къде беше Ти, благий Иисусе? Защо още отначало не се яви да изцериш моите рани?

И се чул глас:

- Антоний! Аз бях тук, но чаках да видя твоето мъжество. Отсега, понеже ти храбро издържа тази борба, Аз винаги ще ти помагам и ще те прославя в целия свят.

При тези думи блаженият Антоний станал и се почувствувал бодър, струвало му се, че е получил нови сили, много повече, отколкото изгубил в борбата. Тогава блаженият бил на тридесет и пет години.

След това той отишъл при стареца, от когото търсел ръководство от самото начало, и го умолявал да тръгне заедно с него и да се заселят в пустинята на някое труднодостъпно място. Старецът отказал поради напредналата си възраст и поради новостта на такъв начин на подвижничество. Тогава Антоний безстрашно се отправил сам на далечен път към неизвестна сред монасите планина в пустинята. Но врагът не спрял да го изкушава и желаейки да му попречи да изпълни своето намерение, подхвърлил на пътя му сребърно блюдо, за да го изкуси чрез сребролюбие. Блаженият забелязал блюдото, разбрал коварството на врага и се спрял в

размишление. Гледайки блюдото, той започнал да изобличава скрилия се в призрака на среброто изкусител и си казал:

- Откъде ли би се взело това блюдо сред пустинята? Това е пътека на зверове и птици, тук няма нито една човешка следа. Освен това, ако бе изпаднало от нечия торба, поради големината му то не би могло да остане незабелязано от неговия собственик, във всеки случай той би се върнал по обратния път да го търси и би намерил изгубената вещ, понеже мястото е пустинно. Това е твоя хитрост, дяволе, но по този начин няма да попречиш на моето намерение: “среброто ти да погине заедно с тебе”.

Щом изрекъл това, мигновено блюдото изчезнало, разсеяло се като дим.

В друг случай видял на пътя си да лежи голямо количество злато. Той не спрял, но бързо го прескочил, като че било огън, и се отдалечил в пустинята. Преминал от другата страна на реката, намерил пусто оградено място в планината, което било отдавна изоставено и пълно с най-различни отровни насекоми и змии. Той се заселил тук и множеството скорпиони, като че гонени от някого, веднага се разбягали. Той затрупал входа с камъни. Преподобният донесъл със себе си хляб за шест месеца (това било обичайно при тивейците, нерядко там съхранявали хляб, без да се развали в продължение на цяла година). В ограденото място имало и малко вода и той заживял в уединение, като отшелник, без изобщо да излиза навън и без да приема хора при себе си. Само два пъти в годината неговият другар, който и преди това му служел, спускал през покрива хляб, според тяхната уговорка. Но не разменял с него нито дума.

Мнозина желаели да го видят, за да получат душевна полза, и идвали пред вратите на неговото жилище. Те чували различни гласове на нечисти духове да крещят срещу

Антоний:

- Защо си дошъл в нашите владения? Какво правиш в нашата пустиня? Махай се от чуждите за теб предели, ти нямаш сили да живееш тук, не ще устоиш на нашите нападения!

В жестока борба с бесовете и в пълно уединение преподобният Антоний прекарал двадесет години.

Когато настанало време да се потруди не само за своето спасение, но и за полза на другите, при жилището му се събрали много хора, желаещи да подражават на подвижническия му живот, и те накрая насила открили входа. Видели преподобния да стои здрав и невредим, със светло лице, и останали удивени, как след такъв пост и подвизи на борба с бесовете той не се изменил нито в лице, нито в осанката си. Оттогава преподобният станал наставник, пастир и учител в подвижническия живот и вожд по пътя към небето за мнозина. Бог му помагал до такава степен, че впоследствие при него се явили голямо множество ученици, които той склонил към отречение от света и от самите себе си. За кратко време били устроени множество манастири, в които той с любов ръководел в подвижническия живот и млади, и стари - по възраст и по време на подвижничество - монаси.

Веднъж братята се събрали и го увещавали да им даде устав на монашески живот. Преподобният казал:

- Божественото Писание е съвършено достатъчно, за да се научим да изпълняваме Божиите заповеди; обаче добро и полезно нещо е братята да се утешават един друг със слова на назидание. Затова откривайте ми като деца пред баща си това, което знаете, и аз като на синове ще ви споделя което съм узнал от продължителния си опит. Преди всичко нека имате за общо правило - никой да не отслабва в подвига, който си е възложил, и нека всеки винаги да се стреми така, все едно, че

е новоначален, и непрекъснато да умножава и увеличава започнатото.

Продължавайки речта си, той им дал и още много полезни наставления, както виждаме от беседата му, подробно предадена ни в житието на свети Антоний, съставено от свети Атанасий Велики.

Тук ще представим само най-важното от тая беседа. Свети Антоний казвал следното за вечния живот:

- В нашия живот цената на купената стока е равна на нейната стойност и продавачът получава не повече от нея. Но вечният живот се придобива за твърде малка цена: той ни се дарява за кратковременния наш живот, за който е писано: “Дните на нашия живот са седемдесет години, а при по-голяма сила, осемдесет години; а най-доброто време от тях е труд и болест”. Дори ако преживеем, трудейки се в служба на Бога осемдесет или сто години, все пак в бъдещия живот ни предстои да царуваме не за някакво ограничено време, а заради това число години ще се възцарим за вечни векове, при това ще получим във владение не земята, а небето, и снемайки от себе си тленната си плът, ще я получим отново нетленна. И тъй, деца мои, не се предавайте на скръб, понеже “страданията на сегашното време не са нищо в сравнение с оная слава, която ще се яви в нас”.

За оставящите света и склонни да преувеличават значението на своя подвиг той казвал:

- Нека никой от отреклите се от света не си мисли, че е оставил нещо голямо, понеже в сравнение с небесните блага цялата земя е малка и нищожна. Ако целият свят не струва колкото небесните обители, то нека всеки да размисли и разбере, че отричайки се от няколко лозя или ниви, или домове, или от нищожно количество злато, той не би могъл да

каже, че е оставил нещо ценно, нито да скърби, че ще получи незначителна награда. Подобно на онзи, който се отказва от малка медна монета, за да придобие сто златни монети, който се отрича от целия свят, ако и целият свят да би бил в негова власт, в царството небесно би получил неизмеримо по-голяма награда.

За призрачността на земните блага и голямата полза от добродетелите преподобният казал следното:

- Добре трябва да помним, че дори и някой да не желае да се раздели със земните си богатства, все пак смъртта насила ще го раздели от тях. Ако е така, защо ние сами да не сторим това заради добродетелта? Защо заради небесното царство да не се откажем доброволно от своето имущество, което все едно ще изгубим в края на този живот? Нека християните не се грижат за това, което не могат да вземат със себе си след смъртта. По-добре е да се стремим да придобием онова, което след смъртта ни издига на небето: премъдрост, целомъдрие, справедливост, добродетелен живот, разсъдителност, скромен живот, твърда вяра в Христа, търпение, благост, гостоприемство. Стремейки се към това, ние и на земята ще водим щастлив живот.

За ревностното и непрестанно служение на Христа Бога свети Антоний говорил така:

- Не бива да забравяме, че ние сме Христови раби и следва да служим на своя Творец, Христос. Робът не може да отказва да изпълнява заповедите, отнасящи се до настоящето или бъдещето под предлог, че вече е работил в миналото, и не ще посмее да каже, че е уморен от предишната работа и сега трябва да е свободен, напротив - всеки ден с еднакво усърдие върши своята работа, за да угоди на господаря си, и да не се изложи сам на побой и наказание поради леност. Подобно на това и ние винаги сме длъжни ревностно да изпълняваме Божиите заповеди, помнейки твърдо, че Господ е праведен

съдия и че в какъвто грях смъртта застигне човека, за него и ще бъде съден. За това Той ясно свидетелствува чрез думите на пророк Иезекиил: “той ще умре от неправдата си, която е извършил”. Затова и окаяният Иуда в една нощ заради извършеното злодеяние изгубил плодовете на своя труд от всички изминали години. Ето защо сме длъжни винаги с еднакво усърдие да се стараем да изпълняваме Господните заповеди и Сам Бог при това ще ни помага, както е написано: “на ония, които любят Бога… всичко съдействува към добро”.

А за да не се предават на леност, преподобният ги убеждавал винаги да помнят смъртта и припомнял думите на апостола, как ежедневно преживява смъртта: “Защо ли и ние се подлагаме всеки час на опасност? Всеки ден умирам”.

- Затова - продължавал той - нека и ние да се стараем да живеем праведно и като размишляваме за смъртния час, да не грешим. Ставайки от сън, да не се надяваме да доживеем до вечерта, като отиваме да спим, да помним, че може да не доживеем до утрото; да не забравяме, че мярката на нашия живот е неизвестна за нас и че изцяло сме във властта на Бога. Прекарвайки така всеки ден, ние не ще грешим, нито ще се прелъстяваме от някакви пагубни желания, нито ще се гневим един на друг, нито ще събираме земни богатства, но като очакваме смъртта ежеминутно, ще пренебрегнем всичко тленно: за нас ще изгуби всякакво значение женската любов, ще угасне огънят на похотта, ще прощаваме взаимно греховете си, имайки винаги пред мисления си взор деня на страшния съд; страхът пред този съд и трепетът при мисълта за вечните адски мъчения предварително ще отстранят измамната приятност на телесните удоволствия и ще удържат душата от падение в греховната пропаст.

За Божието царство той още казвал:

- Елините, търсейки мъдрост, предприемат далечни

пътешествия, преплават морета, за да се обучават в словесните науки, а ние нямаме нужда да отиваме далече заради Царството Небесно или да преплаваме морета заради добродетелта. Господ Иисус Христос е казал: “царството Божие вътре във вас е”, и за да го достигнем, ни е нужна само нашата добра воля.

Относно борбата с демоните свети Антоний е дал следното наставление:

- Сам Бог ни учи с голямо внимание да следим непрекъснато какво става в душата ни, понеже враговете ни - демоните, са извънредно хитри и коварни и, по думите на апостола, предстои ни непрекъсната борба с тях. Безбройно множество от тях се носи във въздуха, цели пълчища врагове ни обкръжават от всички страни. Не бих могъл да ви разясня всичко, по което се различават; ще кажа само накратко за известните на мен способи, чрез които ни прелъстяват. Преди всичко трябва ясно да разберем, че Бог не е виновник за злото и че демоните са станали зли не по Негова воля: тази промяна у тях станала не по природа, а зависела от собствената им воля. Създания на Благия Бог, първоначално те били добри духове, но заради превъзнасянето си били низвергнати от небето на земята, където, утвърдени в злото, прелъстили народите с лъжливи мечти и ги научили на идолопоклонство. Те безмерно завиждат на нас, християните, и непрестанно крият срещу нас всякакви козни, опасявайки се, че ние ще наследим тяхната предишна слава на небесата. Те са затънали в злото в различна степен: едни са изпаднали до крайна степен в бездната на нечестието, други изглеждат по-малко злобни, но всички те според силите си се борят по всякакъв начин срещу всяка добродетел. Затова са ни необходими усърдни молитви и подвизи на въздържание, за да получим от Бога дар на разсъждение - да различаваме духовете, да узнаваме във всеки отделен случай различните им хитрости и

измама и всички тях да отблъскваме с християнското знамение - кръста Господен. Апостол Павел, който получил този дар, казал: “да не вземе сатаната преднина над нас: защото не са ни неизвестни неговите замисли”. Трябва и ние да подражаваме на апостола, да споделяме преживения духовен опит и да се наставляваме взаимно един друг. Аз самият съм търпял много коварни изкушения от демоните и ви казвам за това като на свои деца, та да ви предупредя и вие да можете да се спасите сред същите изкушения. Голяма е злобата на бесовете против всички християни и особено - против монасите и Христовите девици: навсякъде в живота им те поставят съблазни, опитват се да развратят сърцата им с богопротивни и нечисти помисли. Но никой от вас да не се бои от тях понеже с горещи молитви към Бога и с пост бесовете незабавно се прогонват. Впрочем, ако те прекратят нападенията си за известно време, не мислете, че вече сте ги победили съвършено, тъй като след своето поражение бесовете обикновено нападат с още по-голяма сила. Те хитро изменят начините на борбата, ако не успеят да прелъстят човека с помисли, се опитват да го измамят или наплашат с призраци, приемайки ту образ на жена, ту на скорпион, или превръщайки се в някакъв великан, висок колкото храм, или в цели полкове войска, или в някакви други призраци, но всички те изчезват пред първото кръстно знамение. Ако отначало разкрием тяхната измама, те се явяват отново като прорицатели и се преструват, че предсказват бъдещи събития. Ако и в този случай претърпят поражение, вече призовават на помощ самия свой княз, коренът и средоточието на всяко зло.

Много пъти преподобният Антоний Велики разказвал и за явилия му се дяволски образ, съвсем същия, какъвто застанал пред просветения от Бога взор на Иов: “очите му са като ресниците на зората; от устата му излизат пламъци, изскачат огнени искри; от ноздрите му излиза пара, като от възвряло

гърне или котел. Дъхът му въглища разпаля, и от устата му пламък излиза”. В толкова страшен вид се явил бесовският княз. Той би искал мигновено да погуби целия свят, но в действителност не притежава никаква сила: Божието всемогъщество го укротява, както юзда управлява коня или както оковите унищожават свободата на пленника. Той се бои и от кръстното знамение, и от добродетелния живот на праведниците, както казал свети Антоний:

- Голяма сила, възлюбени братя, има против дявола чистият живот и непорочната вяра в Бога. Повярвайте на моя опит - за сатаната са страшни бдението на живеещите според Божията воля хора, техните молитви и пост, кротост, доброволна бедност, скромност, смирение, любов, сдържаност, най-много от всичко - тяхната чистосърдечна любов към Христос. Високомерният змей знае, че е осъден на потъпкване с крака от праведниците, по Божието слово: “ето, давам ви власт да настъпвате на змии и скорпии и на всяка вражеска сила”.

Преподобният разказал за душевна полза на последователите си и следното:

- Много пъти бесовете ме нападаха, приемайки вид на въоръжени воини, или на скорпиони, коне, зверове и различни змии, обкръжаваха ме и изпълваха килията, в която живеех. И когато започнех да пея срещу тях: “Едни - с колесници, други - с коне, а ние с името на Господа, нашия Бог, се хвалим”, прогонени от благодатната Божия подкрепа, те побягваха. Веднъж дори ми се явиха в твърде светъл образ и ми рекоха:

- Дойдохме при теб, Антоний, за да ти дадем светлина.

Но аз затворих очи, за да не виждам дяволската светлина, и се молех в душата си на Бога, и тяхната богопротивна светлина угасна. След известно време те отново се явиха и започнаха да спорят помежду си върху Писанието, но аз бях

като глух и не ги слушах. Случваше се да разклатят цялото място, но аз с безтрепетно сърце се молех на Господа. Често чувах край себе си крясъци, шум и звън; но когато започвах да пея, виковете им преминаваха в плачевни вопли и аз прославях Господа, Който е унищожил силата им и е сложил край на тяхното неистовство.

- Повярвайте, деца мои - продължавал светият старец, - на това, което ще ви разкажа: веднъж дяволът се яви в образ на необикновено голям великан и се осмели да каже за себе си:

- Аз съм Божията сила и премъдрост - после се обърна към мен и предложи:

- Искай от мен, Антоний, каквото пожелаеш и ще ти го дам.

Аз пък, в отговор, го заплюх и като се въоръжих с името Христово, го нападнах с всички сили и този огромен на вид великан се разтопи и изчезна в ръцете ми.

Когато постех, той отново се яви във вид на арап, който донесе хлябове и ме уговаряше да ям.

- Ти - казваше ми - си човек и не си свободен от човешка слабост, погрижи се и за тялото си, иначе може да се разболееш.

Но аз разбрах, че това е коварно изкушение от лукавия змей и когато се защитих със знамението на Христовия кръст, той веднага се превърна в струйка дим, която изчезна през прозореца.

В пустинята бесовете често се опитваха да ме прелъстят, явявайки внезапно пред мен призрак на злато, разчитайки да ме съблазнят или с вида му, или докосвайки го. Няма да скрия, че много пъти демоните се нахвърляха върху мен. Но аз търпеливо понасях побоите и само виках:

- Никой не може да ме отлъчи от любовта Христова!

От тези думи те изпадаха в ярост един срещу друг и накрая биваха прогонвани не по моя, а по Божия заповед, според думите на Христос: “видях сатаната, как падна от небето като светкавица”.

Веднъж демонът похлопа на вратата на килията ми. Излязох навън и видях огромен великан, главата му като че ли стигаше до небесата. Попитах го:

- Кой си ти?

Той отговори:

- Аз съм сатаната.

Аз попитах:

- Защо си дошъл?

- Напразно - отвърна той - ме обвиняват всички монаси, защо ме проклинат всички християни?

- Те постъпват справедливо - казах аз, - защото често биват изкушавани от тебе.

- Аз не бих могъл да им сторя нищо - отговори той, - но те сами се смущават един друг. Та нали аз съм прокълнат и низвергнат, не си ли чувал от Писанието, че “У врага съвсем не стигна оръжие, и градовете Ти разруши”. И наистина, днес вече съм прогонен от всяко място на света, ни един град не остана под моя власт и вече нямам оръжие, всички народи навсякъде изповядват името Христово, а пустините се населиха с монаси. Нека тогава сами да внимават за себе си, а мене да не проклинат напразно.

Удивен от Божията благодат, аз отговорих:

- Това ново и нечувано от теб признание отдавам не на твоята правдивост, каквато ти изобщо не притежаваш, но единствено - на Божията сила. А ти, който си баща на лъжата, този път си принуден против волята си да признаеш истината, понеже Христос със Своето пришествие окончателно е сломил твоята сила и лишен от ангелска слава, ти днес водиш жалък и позорен живот във всякаква нечистота.

Щом казах това, демонът изчезна.

Така преподобният убеждавал братята да не се боят от силата на бесовете, укротени и победени от Христос, но мъжествено да им се противопоставят с Божия помощ, укрепвайки сърцата си с вяра в Христа. Братята слушали думите му, радвали се и запомняли за своя полза наставленията на своя отец. У едни се усилвал стремежът към добродетел, у други укрепвала вярата, някои очиствали ума си от лъжливи и прелъстителни помисли, сърцата на други се освобождавали от действието на страшни призраци, всички заедно се преизпълвали с бодрост и готовност да презрат демонските изкушения и се удивлявали на дадената на свети Антоний голяма благодат на разбиране и различаване на духовете.

На планината, където живеел преподобният, възникнали множество манастири, покрили я подобно на шатри, изпълнени с божествени сонмове псалмопевци, четци на Писанието или отдадени на молитва, постници, хора, които радостно очаквали бъдещите блага и трудещи се само за да раздават милостиня. Взаимна любов и съгласие царували между тях и жилищата им били подобни на укрепен град, защитен от вълненията на този свят и преизпълнен само с благочестие и праведност. Между тях нямало нито един безделник, нито свадлив, нито клеветник или недоволен, те били едно голямо множество подвижници, единодушно

служещи на Бога, така че всеки, който видел тези манастири и техния начин на живот, би възкликнал със словата на Писанието: “колко са хубави твоите шатри, Иакове, твоите жилища, Израилю! Те се разстилат като долини, като градини край река, като алойни дървета, насадени от Господа”.

Изминали години, а преподобният продължавал все по-ревностно да се труди. По онова време нечестивият император Максимин повдигнал жестоко гонение срещу Църквата Христова. И когато повели светите мъченици към Александрия, преподобният Антоний оставил своя манастир и последвал Христовите жертви.

- Да идем - казвал той - и ние на светлия пир на нашите братя, за да се удостоим със същото или да видим техния подвиг.

По своята любов и добра воля преподобният наистина бил мъченик. Но макар че желаел да пострада за името Христово, мъченичество не му било отсъдено, понеже Господ запазил учителя и наставника за полза на Своето стадо. Той открито проявявал своята преданост към светите мъченици, съединен с тях чрез неразривните връзки на християнската любов; служел им, когато били в окови, съпровождал ги на съд, явявал се пред лицето на мъчителите и без да скрива, че е християнин, сам се стремял да пострада за Христа. Никой обаче не посмял да вдигне ръка срещу него, понеже така било угодно на Бога, Който пазел живота му; това било по-полезно за хората, отколкото мъченическата му смърт. След мъченическата кончина на светейшия Петър, архиепископ Александрийски, гонението било прекратено и блаженият Антоний се завърнал в своя манастир. През целия свой живот след това той подражавал на светите мъченици във вярата и надеждата, изнурявайки тялото си с най-строги подвизи и постоянно бдение. Дрехата му била власеница, а върху нея -

кожено наметало. Тялото си никога не миел, освен в случаите, когато трябвало да се премине през вода и до смъртта му никой никога не видял голотата му.

Веднъж, когато пребивавал в безмълвие, усамотен в килията си, при него довел бесноватата си дъщеря военачалникът Мартиниан. Похлопал на вратата и умолявал преподобния да излезе, за да се помоли и да помогне на страдащата негова дъщеря. Без да отвори, той погледнал отвътре и казал:

- Защо търсиш моята помощ? Аз съм смъртен, също като теб, и двамата сме еднакво немощни по природа. Ако вярваш в Христос, Комуто служа, върви и се помоли на Бога и дъщеря ти ще оздравее според вярата ти.

Мартиниан повярвал, призовал името Христово, дъщеря му мигновено оздравяла и благодарни, те потеглили към дома си. Още много чудеса извършил Господ чрез Своя раб Антоний. В Евангелието Христос обещава: “Искайте и ще ви се даде”. И съгласно това обещание, когато се намерил човек, достоен за Неговата благодат, дарил го и с чудотворна сила: пред вратите на килията му лежали множество бесновати и всички получавали изцеление по неговите молитви. Свети Антоний се убедил, че многобройните посетители са препятствие пред стремежа му да живее в безмълвие; от друга страна, той се опасявал да не би собственият му ум да започне да се превъзнася при изобилието от знамения, извършвани от него - и той намислил да иде в горна Тиваида, където не бил известен никому. Взел хляб и седнал на брега на реката да чака кораб, за да премине от другата страна. Изведнъж глас свише го запитал:

- Антоний! Къде отиваш?

Без да се смути, понеже не за пръв път чувал този глас, преподобният спокойно отговорил:

- Тук хората не ми дават покой. Решил съм да ида в Горна Тиваида, за да не ме принуждават да върша това, което превишава моите сили, и да не нарушават моето безмълвие.

- Ако отидеш в Тиваида, ще бъдеш принуден в още по-голяма степен да търпиш същите затруднения. Ако действително желаеш да се подвизаваш в строго уединение, върви във вътрешната пустиня.

- Но кой ще ми покаже пътя натам, аз не зная това място? - запитал светецът.

Гласът му напомнил за сарацините, които обикновено отивали по този път в Египет за търговия. Сега те вече се връщали обратно и той ги помолил до го вземат със себе си и да го доведат до пустинята. Те приели на драго сърце, виждайки в него Божий пратеник. Три дни и три нощи пътувал свети Антоний със сарацините из пустинята, докато стигнали висока планина, в чието подножие изтичал извор с чиста вода. Около планината се простирало неголямо поле, на което растели няколко диви финикови палми. Преподобният харесал това място - като че сам Бог му го показал; и действително, Оня, Който невидимо беседвал с него край брега на реката, му внушил да избере тая планина за свое местопребиваване. Свети Антоний взел от своите спътници хляб и останал да живее на планината в пълно усамотение. От време на време сарацините му носели хляб, виждайки подвижническия му живот; понякога имал за оскъдна утеха фурмите на дивите палми. Впоследствие братята узнали за новото му местопребиваване и започнали с любов, като деца на баща си, да му изпращат храна. Но той, като не желаел да затруднява братята, помолил един от тях да му донесе мотика, търнокоп и малко семена. Като ги получил, светият огледал планината и избрал място, подходящо за обработване и посев, понеже можело да се прокара вода за напояване. Разкопал земята,

посял семената и оттогава събирал свое жито. Работейки на нивата си, той се радвал, че без да затруднява никого, се прехранва в пустинята от труда на ръцете си. А понеже и на това отдалечено място започнали да идват при него много хора, посял още някои зеленчуци: бакла, грах и др. Отначало зверове идвали да пият вода и изяждали и изпотъпквали зеленчуците. Веднъж, както обикновено, те се били събрали при водата, преподобният хванал един от тях, ударил го леко с пръчка и казал на всичките:

- Защо ми причинявате щета, когато не сте видели от мен никакво притеснение? В Името Господне ви заповядвам: върнете си и не идвайте повече тук.

Оттогава зверовете, послушни на забраната, не идвали вече. Тъй живял преподобният в уединение, прекарвайки времето си в молитви и непрестанни подвизи. Подтиквани от любов към стареца, братята идвали при него и се стараели да му послужат с каквото могат. Всеки носел маслини и елей, леща или други зеленчуци, умолявайки го да се подкрепи с храна. От тях знаем колко нападения трябвало да понесе блаженият, докато живеел там.

Наистина за него се сбъднали думите на апостола: “нашата борба не е против кръв и плът, а... против поднебесните духове на злобата”. Колко страшни вопли се чували оттам, крясъци на хора, шум на оръжие - като че цялата планина била пълна с демони! Но преподобни Антоний бил подобен на крепост и сам излязъл победител против всички тях, отблъсквайки всички демонски пълчища с коленопреклонна молитва. Наистина е достойно за удивление как един човек е могъл да живее в необитаемата пустиня, без да се бои нито от постоянните нападения на демоните, нито от множеството зверове и отровни влечуги. Справедливо свети Давид е възпявал: “Който се надява Господу е като планина Сион, - няма да се помръдне:

той пребъдва вечно”.

Една нощ преподобният се молел и служел на Господа, когато изведнъж видял, че цялата килия и даже околната пустиня се изпълнили със зверове, които надавали свиреп рев и скърцали със зъби. Но преподобният разбрал коварството на врага - дявола, и казал:

- Ако Господ ви е дал власт над мене, готов съм да бъда разкъсан от вас; ако ли сте се явили по сататанинско внушение, бягайте оттук, понеже аз съм раб Христов.

И по думата на преподобния всички зверове се обърнали в паническо бягство, гонени от силата Христова.

След няколко дни той отново се борил със същия враг. Светията имал обичай да подарява по нещо за спомен на всеки, който идвал при него с дарове, и с такова намерение плел кошница. Посегнал за клонка, но изведнъж почувствал, че някой я задържа. Преподобният вдигнал очи и видял звяр, който до пояса имал вид на човек, а другата половина - на магаре. Светият се прекръстил и казал:

- Аз съм Христов раб; ако си пратен при мен, ето ме, няма да избягам.

Призракът веднага заедно с множество други бесове се обърнал в бягство и изчезнал.

След известно време братята помолили преподобния да ги навести. Подтикван от бащинска любов към тях, той натоварил хляб и вода на тяхната камила и заедно тръгнали на път. Дълго вървели през пустинна и безводна местност, водата им привършила, поради жестокия зной пътниците щели да измрат от жажда. Напразно обикаляли околността, търсейки останки от дъждовна вода в скалните пукнатини. От жажда и силната горещина вече издъхвала камилата им. В това бедствие

старецът, както обикновено, прибягнал към молитвата. Отдалечил се малко от спътниците си, преклонил колене, вдигнал ръце към небето и започнал да се моли. И на часа на същото място избликнал извор. Така пътниците били спасени, утолили жаждата си, запасили се отново с вода и не след много време благополучно пристигнали при очакващите ги братя. Всички те, събрани заедно, излезли да посрещнат стареца с голяма почит, целунали го и приемали от него благословение, а той, като че донесъл от планината закон или друг някакъв много ценен духовен дар, им предложил духовна храна - одобрявал подвизите на старшите и наставлявал младите.

Поживял известно време с братята и отново се завърнал на своята планина. Преподобният имал власт над нечистите духове, изгонвал бесове и изцерил много бесновати. За това разказва подробно свети Атанасий Велики в съставеното от него житие. С молитвата си преподобният изцерявал и много други болести, притежавал и пророчески дар - предвиждал бъдещето и виждал отдалечени събития, като че ставали пред очите му. Веднъж при преподобния отдалеч идели двама братя; по пътя водата им свършила и единият по Божия воля вече бил умрял, а другият лежал на земята в изнемога и очаквал смъртта. В това време преподобният, който пребивавал на своята планина, повикал бързо двама монаси и им заповядал да вземат със себе си съд с вода и да побързат по пътя за Египет, като им казал:

- Единият брат, който идваше насам, вече се е преставил пред Господа; другият също ще умре, ако не побързате да помогнете.

Монасите побързали да изпълнят неговите указания и действително намерили на пътя двамата братя, точно както казал старецът. Дали вода на изнемогващия от жажда и го

довели в манастира, а умрелия погребали.

Друг път той седял сам на планината и като вдигнал взор, видял нечия душа да възлиза към небето, съпровождана от веселящи се за нея ангели. Удивен, преподобният се молел да му бъде открито какво означава това видение. Тогава чул глас:

- Това е душата на Амон, който живееше в Нитрия.

Амон бил старец, който от най-ранна възраст до смъртта си водил строг подвижнически живот, както знаем от житието му (неговата памет честваме на 17.10 - четвърти октомври по православния календар - б.р.); а планината на свети Антоний била на разстояние тринадесет дни път от Нитрия. Учениците на свети Антоний, виждайки своя старец удивен и радостен, го умолявали да им обясни причината за своята радост.

- Днес почина Амон - отговорил старецът.

Свети Амон им бил познат, тъй като често ги посещавал. Учениците запомнили този ден и когато пристигнали оттам братя, ги разпитали и узнали тридесет дни след събитието, че свети Амон действително се преставил в Господа в същия ден и час, в който старецът видял душата му да се възнася на небето. Присъстващите се удивили на чистотата на Антониевата душа, поради която могъл да узнае събитието, станало толкова далече.

Веднъж, около деветия час, преподобният станал да се помоли, преди да вкуси храна, и бил издигнат във въздуха. През това време въздушните демони се опитвали да му заградят пътя и да възпрепятствуват неговото възхождане. Но ангелите им се съпротивлявали и изисквали да посочат има ли причини за задържането му. Демоните започнали да припомнят греховете на Антоний от самото му раждане. Но ангелите ги спрели и казали:

- Каквото е било от раждането насам, Господ е изгладил; но ако знаете за някакви негови грехове, откакто е станал монах и е дал обет на Бога, можете да говорите.

Тогава демоните, поради своята злоба, започнали да клеветят преподобния, обвинявайки го в грехове, каквито не бил извършил; когато и това не довело до нищо, пътят за него станал свободен. Идвайки на себе си, той видял, че стои на предишното място. Потресен от видяното, забравил за храната и прекарал цяла нощ в пламенна молитва, въздишки и размишления за това, колко много са враговете на човека и колко труден е въздушният път на душата към небето.

През една нощ чул глас от небето, който му казвал:

- Стани, Антоний, излез и погледни!

Той излязъл, вдигнал поглед и видял някакъв великан, толкова страшен и висок, че главата му допирала облаците; видял и някакви други същества, сякаш крилати, които се стремят да се вдигнат в небето, но страшният великан протягал ръце и се опитвал да им загради пътя към небето, някои от тях хващал и захвърлял надолу, други преминавали и смело излитали нагоре и заради тях великанът скърцал със зъби от ярост. Свети Антоний отново чул гласа:

- Постарай се да разбереш това, което виждаш!

Тогава умът му се отворил и той започнал да проумява, че е видял как човешките души възлизат на небето, а дяволът ги възпира по пътя, при това му се удавало да задържи в своя власт грешниците, но силата му не се простирала над светиите и той не можел да им навреди. Тези откровения преподобният разказал на братята не поради тщеславие, а за тяхна полза. А и те самите, като го виждали удивен, настоявали да им разкаже за своето видение. Лицето му винаги било озарено от

благодатна светлина и сияело, дори непознати хора, които се случело за пръв път да го видят, веднага го отличавали сред многото братя. Душевната чистота на светията се отразявала в радостта на лицето му и вътрешно озарен от богосъзерцание, бил винаги радостен, както е написано: “Весело сърце прави лицето весело”.

Колкото бил приветлив по външност, още повече бил чист и непоколебим във вярата. Никога не подкрепил вероотстъпниците и виждайки своеволното изкривяване на вярата, никога не се съгласил с манихеите, нито с други еретици, нито разговарял благосклонно с тях освен в случаите, когато те изразявали готовност да се освободят от заблужденията си. **Преподобният неведнъж предупреждавал, че дружбата и беседите с еретици причиняват вреда на душата**. Повече от всички избягвал арианите, забранил и на всички православни да имат общение с тях. А когато при него дошли някои от арианите и той, беседвайки с тях, видял тяхното зловерие, оставил ги и дори слязъл от планината, казвайки:

- **Техните думи са по-отровни и от змии**.

Веднъж арианите пуснали лъжлив слух, че свети Антоний мисли като тях, той се удивил на дързостта им и **пламнал от справедлив гняв**, слязъл от планината и дошъл в Александрия, за да изобличи лъжата и да защити Христовото учение. Там, пред архиепископа и целия народ, **той проклел арианите**, наричайки ги предтечи на антихриста, и изповядал Божия Син не като твар, а като Единосъщен с Отца, Твореца на света; и всички християни се преизпълнили с голяма радост, че христоборческата ерес е прокълната от такъв стълб на църквата. Всички граждани на Александрия, от всякакъв пол и възраст, не само християните, но и еретиците, дори самите езичници, се събрали при преподобния. Всички питали

за него:

- Искаме да видим Божия човек.

Така наричали свети Антоний и името му се ползвало с толкова необичайна слава, че се стремили дори само да се докоснат до края на дрехата му, вярвайки, че ще получат голяма полза за себе си. Не би могло да се разкаже колко бесновати и страдащи от различни болести получили тогава изцерение, колко идолски капища били закрити и колко езичници се присъединили към стадото Христово - чрез присъствието на свети Антоний в града, неговите слова и чудеса. Някои, мислейки, че голямото множество народ ще притесни светията, се опитали да отпъдят от него народа, но той кротко им рекъл:

- Броят на дошлите при мен не е по-голям от пълчищата демони, с които водим непрестанна борба на планината.

Съставителят на неговото житие, свети Атанасий Велики, пише:

“Когато свети Антоний се завръщаше от града и ние тръгнахме да го изпратим, една жена викаше след нас:

- Почакай, човече, Божий, умолявам те, почакай! Дъщеря ми жестоко се мъчи от бяс. Умолявам те, почакай, за да не претърпя нещастие, тичайки след тебе!

Трогнат от тези думи и от нашите молби, дивният старец се спря и не продължи нататък. Жената се приближи и в този миг нечистият дух хвърли на земята дъщеря ѝ, тогава свети Антоний се помоли в душата си на Господ Иисус Христос и нечистият дух веднага остави болната. Майката и целият народ благодариха на Бога. Радваше се и свети Антоний, понеже се връщаше в любимата си пустиня.”

Удивително у светия старец било и това, че без да е учил грамотност, бил твърде мъдър и разсъдителен. Двама езически философи, елини по произход, дошли при свети Антоний, за да го изпитат, да поспорят с него и ако е възможно, да го победят със своята наука. Той бил на върха на планината и щом ги видял, от пръв поглед разбрал кои са и защо са дошли при него. Сам посрещнал новодошлите и ги запитал чрез преводач:

- Защо вие, мъдреци, сте си направили труд да дойдете толкова отдалеч при неразумния и искате да спорите с несмисления?

- Ние не те считаме глупав, но напротив, твърде мъдър. - отговорили те.

- Ако сте дошли при неразумния - обяснил светията, - напразно сте се трудили. Ако ли, както казвате, съм човек мъдър, ще трябва да последвате този, когото наричате мъдрец, понеже следва да се подражава на мъдрите и благочестивите. Ако аз бях дошъл при вас, би трябвало да ви подражавам; но тъй като вие сте дошли при мен, като при мъдрец, бъдете християни като мен.

Философите си тръгнали изумени както от проницателността му и неговия разум, така и от изгонването на бесове от него, на което били свидетели.

Идвали и други учени, подобни на тези философи, които желаели да му се присмеят като на човек неук и неграмотен. Но той ги засрамил и заставил да млъкнат със следното разсъждение:

- Отговорете ми - рекъл той - кое се е появило първо, - умът или буквите, и кое от двете е дало начало на другото: буквите ли създадоха разума, или разумът създаде буквите?

- Умът изобрети и предаде буквите и писанията - отговорили те.

Тогава свети Антоний казал:

- Щом е така, който има здрав ум, може и да не се нуждае от писмена.

Трети път дошли при него хора, изучили всякаква житейска мъдрост и превъзхождащи всички свои съвременници със своите знания. С изкусни въпроси те започнали да се допитват за основанията на нашата вяра в Христа - с явната цел да се подиграят над кръста Христов. Старецът малко замълчал, поскърбил заради тяхното заблуждение и им отговорил чрез преводач, който добре владеел гръцки език:

- Кое е по-добро и прилично - да почитаме кръста Христов или да се превъзнасят прелюбодеянията, детеубийствата и кръвосмешенията на вашите богове? Да прославяме разкриващото се на кръста Христов презрение към смъртта и величайша добродетел или да се хвалят непотребствата, на които учи вашата порочна вяра? Какво по-добро от това, да се говори и вярва, че Словото Божие приело на Себе Си човешка плът, та чрез съединяването с нашата смъртна природа да ни възведе на небето и да ни приобщи към небесното и Божественото? Как се осмелявате да се смеете над християнската вяра, че Христос, Синът Божий, без какъвто и да е ущърб към Своята природа, станал това, което не бил, и бива това, което е станал, щом самите вие сваляте душата от небето, заселвате я не само в човешки тела, но и в змии и в животни и я местите тук и там, твърдейки, че тя се преселва понякога в човек, понякога в животно, понякога в птица или в някое друго живо същество? Християнската вяра изповядва Божието всемогъщество и милосърдие, затова счита възможно за самия Бог въплъщението, при което обаче чест не изключва чест. А вие празнословите, че душата, изтичайки от най-

чистия източник на божеството, после пада низко и се осмелявате да твърдите, че умалявайки се, тя търпи изменения и превращения. Впрочем нека да кажем за кръста на нашия Бог Христос. Не е ли по-достойно да претърпим кръст, или да умрем по някакъв друг начин, вместо да се доверяваме на нелепите ви измислици и да се покланяме на египетската богиня Изида, оплакваща Озирис, своя брат и заедно с това мъж? Засрамете се от вашата вяра в злия Тифон, брата на вашия бог Озирис. Засрамете се заради бягството на Сатурн, заради противоестественото поглъщане на собствените му деца. Засрамете се от кръвожадния и развратен Зевс, от неговата похотливост, за която разказват древните ваши предания. Ето в какво вярвате, ето какви са вашите богове, какво украсява вашите храмове! Смеете се над кръста и страданията Господни. Но защо премълчавате за Неговото Възкресение? Защо не забелязвате чудесата Му: как връща зрението на слепи, слуха на глухи, изцерява хроми, очиства прокажени, ходи по морето, изгонва бесове, възкресява мъртви и още много други действия, от които ясно се вижда Неговата Божествена сила и слава? Ако бихте оставили предубежденията, с които сте преизпълнени, на часа бихте се убедили, че Иисус Христос е истински Бог, приел човешко естество заради нашето спасение.

С тези и други доводи преподобният така посрамил изпитващите го философи, че те не могли да изрекат нито дума в отговор. Желаещите да се запознаят по-подробно с тази беседа могат да я открият в житието на свети Антоний, съставено от свети Атанасий Александрийски, където тя е представена изцяло.

Било удивително, че макар преподобният Антоний да живеел на края на империята в най-отдалечената пустиня, цар Константин и синовете му Констанс и Констанций, без лично да го срещнат, го обикнали пламенно и в своите синовни

писма го умолявали да дойде при тях.

- Да отида или да не ходя при царете? - запитал той учениците си.

- Ако отидеш - отговорили те, - ще бъдеш Антоний, ако ли не, ще бъдеш авва Антоний.

- Тъй като - рекъл преподобният, - ако отида, не ще бъда авва, по-добре ще е да не отивам - и не тръгнал.

По-късно царете го умолявали поне в писма да им преподаде своето благословение и утешение. В отговор преподобният действително им изпратил послание, в което ги похвалил за изповеданието на Христовата вяра, внушавал им да не се гордеят с властта си в този живот, но макар и да седят на царски престол, да не забравят, че са хора, преди всичко да помнят бъдещия страшен съд, на който ще трябва да дадат отчет за това, как са се възползвали от царската власт. Преподобният ги убеждавал да бъдат милостиви към хората, да следят за правосъдието, да закрилят бедните и сираците.

Веднъж, докато седял сред братята и работел, той бил като в състояние на възхищение и гледайки с внимание към небето, въздишал, а после, коленичил, молейки се, и дълго и горчиво плакал. Страх обзел присъстващите и те настоятелно го умолявали да разкаже какво вижда.

- По-добре би било, деца мои, да умра, преди да настъпи приближаващото бедствие - с голяма скръб отговорил старецът.

Но понеже те продължили да го умоляват, преподобният, облян в сълзи, казал:

- Неизяснимо бедствие се надига срещу Църквата Христова и тя ще бъде предадена на хора, подобни на безсловесни

животни. Видях олтара на храма Господен и в него множество побеснели мулета, които обкръжиха светия престол и яростно събаряха всичко от него, разхвърляха го по пода и тъпчеха с нозе; и аз чух глас, който казваше: “Жертвеникът Ми ще бъде осквернен!” Това е причината за моя плач и въздишките ми.

Видението на преподобния се сбъднало две години по-късно, когато се открило жестокото арианско гонение: Божиите църкви били разграбени, свещените съсъди осквернени и до светите Тайни се докосвали нечисти ръце на езичници. Тогава против Христа се устремили цели пълчища нечестивци и заставяли със сила православните да ходят на църква, носейки зелени клонки. Последното се обяснява с това, че езичниците в Александрия имали обичай да влизат в своите капища с палмови клонки в ръце и арианите, като желаели да ги привлекат на своя страна против православните, по подражание също започнали да ходят с клонки в своите храмове. Съгласявайки се да действат съвместно против православната вяра, те започнали да подражават един на друг в обичаите си - арианите на езичниците и обратно. Към този нечестив обичай били принуждавани и православните, за да се присъединят към арианите. Навсякъде ужас и беззаконие! Жени и девойки били оскверняване, кръвта на православните се проливала в храмовете и опръсквала престолите, купелите за кръщение били оскверняване от езичниците. Тогава всички видели, че се е изпълнило видението на свети Антоний и мулета потъпкват Божия жертвеник. Мнозина православни с по-слаба вяра поради страх пред арианите минавали на страната на тяхната ерес.

Свети Антоний предупреждавал за предстоящото бедствие, но в същото време утешавал братята с думите:

- Не унивайте, деца: както сега се е разгневил, Господ по-късно ще се умилостиви и на Църквата отново ще бъде

възвърната лъчезарната ѝ красота и сила и онези, които са съхранили непоколебимо сред гоненията Христовата вяра, ще сияят със светлината на благодатта. Змиите ще се върнат в своите дупки и благочестието още повече ще се умножи. **Само внимавайте за себе си да нямате гибелно общение с арианите, понеже учението им не е апостолското, а дяволско и на техния баща сатаната; по тази причина те бяха изобразени във видението във вид на неразумни животни**.

По това време в Египет живял военачалник на име Валакий, който, подбуждан от злобните ариани, безпощадно преследвал християните. Бил толкова жесток, че на площада пред целия народ пребивал дори девици и монаси. Преподобният Антоний изпратил до него писмо със следното съдържание:

- Виждам идещия гняв Божий върху теб. Престани да преследваш християните и тогава приближаващата се към теб гибел ще се отдалечи. Нечестивецът прочел писмото, присмял се и го захвърлил на земята. Подложил на позорно наказание пратениците на свети Антоний и ругаейки преподобния, произнесъл против него зли закани. Но в скоро време над нечестивия се изпълнило Божието наказание съгласно пророчеството на преподобния. Пет дни по-късно заедно с египетския началник Несторий той се отправил към мястото, наречено Хереум, в Александрия. Яздели най-кротките и спокойни коне. Изведнъж по пътя конете започнали да скачат, блъскайки се един друг, и конят на Несторий неочаквано захапал Валакий, хвърлил го на земята и започнал да гризе меките части на тялото му. Полумъртъв го донесли в града и на третия ден го напуснала нечестивата му душа. Всички видели в това да се изпълнява предсказанието на свети Антоний, справедливо постигнало гонителя.

Но време е да разкажем за кончината на преподобния. Той

имал обичай да слиза от върха на планината, където прекарвал сам при братята, които живеели в подножието ѝ, и да ги посещава. При едно от тези обичайни посещения им казал за приближаването на смъртта си, което му било открито от Бога.

- За последен път съм дошъл при вас, чеда мои - казал той, - повече няма да ви видя през този живот и вече идва време да се освободя от този живот и да почина, понеже преживях сто и пет години.

При тези думи братята се предали на дълбока скръб, плакали и целували стареца, като че вече си отивал от света. А той ги убеждавал да се трудят с неотслабващо усърдие, да не униват сред подвизите на въздържание, но да живеят като че всеки ден се готвят за смъртта, да пазят душата си от нечисти помисли, **да следват примера на светиите, да не се сближават с разколниците - мелетиани, да не влизат в общение с нечестивите ариани; напротив, убеждавал ги да държат отеческите предания и да пазят в цялата ѝ чистота благочестивата вяра в нашия Господ Иисус Христос, която са научили от Писанието и от неговите наставления**.

След това братята настоятелно го замолили да остане при тях, понеже всички искали да се удостоят с честта да присъстват при кончината му. Но той не се съгласил, знаейки тяхното желание да почетат тялото му с тържествено погребение. Избягвайки даже посмъртното въздаяние на чест и слава от страна на хората, преподобният побързал да ги остави и се оттеглил в уединение. След като се простил с братята, той се отправил на върха на планината в любимото си жилище, мястото на неговите подвизи. След няколко месеца заболял тежко. Тогава повикал при себе си двама монаси, които се подвизавали заедно с него в течение на последните петнадесет години и прислужващи на преподобния поради

старостта му, и им казал:

- Чеда мои! Както е написано, “аз заминавам по пътя на целия свят”, Господ ме вика при Себе Си и аз се надявам да вкуся небесните блага. Но вас, мои възлюбени деца, умолявам - пазете се да не изгубите плодовете на своето многогодишно въздържание, но ревностно и с успех продължавайте започнатите от вас подвизи. Известно ви е колко различни препятствия ни поставят бесовете, но не се бойте от нищожната им сила. Надявайте се на Иисуса Христа, твърдо вярвайте в Него от цялото си сърце и от вас ще бягат всички демони. Помнете всичко, на което съм ви учил, старайте се да водите благочестив живот - и несъмнено ще получите награда на небето. **Избягвайте всяко общение с разколниците, еретиците и арианите; известно ви е, че аз нито веднъж не съм беседвал дружески с тях, по причина на техните лоши замисли и христоборна ерес**. Най-вече се старайте да изпълнявате заповедите Господни, за да ви приемат, след смъртта във вечните обители като сродници и приятели. Помнете, размишлявайте и винаги разсъждавайте за това. И ако вие действително се грижите за мен, обичате ме като баща и сте готови да изпълните волята ми, не позволявайте на никого да отнесе в Египет тленните ми останки, за да не предадат там тялото ми на пищно погребение, понеже главно по тази причина се усамотих на тая планина. Вие сами, деца мои, ме погребете в земята и изпълнете следната заповед на своя старец: нека никой, освен вас, не знае гроба, където ще бъде погребано тялото ми, което, по моята вяра в Господа, ще се вдигне нетленно при общото възкресение на мъртвите. Разделете одеждите ми тъй: милота и овехтялата долна дреха, на която лежа, дайте на епископ Атанасий, другия милот дайте на епископ Серапион, власеницата вземете за себе си. Прощавайте, деца мои! Антоний си отива и няма да е повече с вас в тоя живот.

След тези думи учениците се простили с него, целунали го и свети Антоний с радостно лице, гледайки дошлите за душата му ангели като свои приятели, умрял и се присъединил към светите отци. Учениците на светията, съгласно неговото завещание, облекли тялото му, предали го на земята и никой освен тях до днес не знае мястото на погребението на свети Антоний.

Епископ Атанасий получил от учениците износената дреха и милота на светията. Той приел в тези подаръци като че самия Антоний. Той винаги с благоговейна радост гледал на тези одежди, като ощастливен с богато наследство, припомняйки си светия му образ.

Такъв бил животът и кончината на преподобния Антоний, когото Господ прославил по всички страни. И не с изкусно съставени съчинения, не със светска мъдрост, не със знатен род, не с огромни богатства се прославил той, а - с благочестив живот. На него се изпълнили думите на Спасителя: “Аз ще прославя ония, които Мене прославят”. Той не живял на някое знаменито място, което всички знаели; напротив - отдалечил се почти на края на света в непроходимата пустиня. Обаче и оттам станал известен и в Испания, и в Африка, и в Италия, и в Илирия, и дори в самия древен Рим. Преподобният желаел да се скрие от всички в планината, не искал и не търсил тая слава. Но Господ Сам открил и показал на всички този светилник на вярата и благочестието, та гледайки от него, да се учат на добродетели и като се удивляват на благочестивия живот на преподобния, да прославят Небесния Отец, на Когото, с Единородния Негов Син и Светия Дух да бъде чест и слава, благодарение и поклонение във вечни векове. Амин.

Тропарь преподобного Антония Великого

глас 4

Ревнителя Илию нравы подражая,/ Крестителю правыми стезями последуя,/ отче Антоние,/ пустыни был еси житель/ и вселенную утвердил еси молитвами твоими. Темже моли Христа Бога// спастися душам нашим.

Кондак преподобного Антония Великого

глас 2

Житейския молвы отринув,/ безмолвно житие скончал еси,/ Крестителя подражаяй всяким образом, преподобнейший,/ с ним убо тя почитаем,// отцев начальниче, Антоние.

ЧЕТИ-МИНЕИТЪ

buditeli.info © 2017